

GABINET d'ANÀLISI
AMBIENTAL i
TERRITORIAL

Carrer Alfons el Magnànim, 2
Escala A, 1r-B.
E-07004 Palma de Mallorca.
Illes Balears

Tel. 971 461 708 –
Fax 971 468 052
empresa@gaat.es
www.gaat.es

Govern de les Illes Balears

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

ESTAT DEL MEDI AMBIENT A LES ILLES BALEARS 2008 – 2011

Capítol 12 DISTINTIUS AMBIENTALS

Elaborat per
Gabinet d'Anàlisi Ambiental i Territorial S.L.
Desembre 2014

12 DISTINTIUS AMBIENTALS

12.1 ÍNDEX

12	DISTINTIUS AMBIENTALS.....	2
12.1	ÍNDEX.....	2
12.2	INTRODUCCIÓ.....	3
12.3	EINES D'AVANÇ CAP A LA SOSTENIBILITAT PER ORGANITZACIONS	6
12.3.1	SISTEMES DE GESTIÓ AMBIENTAL.....	6
12.3.1.1	NORMA UNE-EN-ISO 14.001	8
12.3.1.2	EMAS	12
12.3.2	ECOETIQUETES	18
12.3.2.1	DISTINTIU ECOTURÍSTIC DE L'AJUNTAMENT D'ALCÚDIA..	18
12.3.2.2	ETIQUETA ECOLÒGICA EUROPEA.....	20
12.3.2.1	DISTINTIUS A PLATGES I PORTS ESPORTIUS.....	24
12.3.3	DISTINTIUS AMBIENTALS A LES ILLES BALEARS	28
12.4	EINES D'AVANÇ CAP A LA SOSTENIBILITAT PER TERRITORIS. AGENDA LOCAL 21	29
12.5	INDICADOR.....	37

12.2 INTRODUCCIÓ

Com a **resposta** als reptes que suposen les pressions sobre el medi ambient, moltes de les quals s'exposen en aquest estudi de l'Estat del Medi Ambient, les administracions elaboren normes i lleis per tal de minvar o, almenys, controlar aquestes pressions. El compliment legislatiu en medi ambient és molt extens i té una efectivitat que varia molt d'una pressió a una altra. De fet, és evident que en molts de casos la normativa no és suficient, sigui perquè no es compleix en tot el seu detall, sigui perquè no basta amb aquest compliment per minvar de forma significativa aquestes pressions.

En paral·lel al disseny i aplicació d'aquestes normatives obligatòries, des de l'administració, però també des de la societat civil, les empreses, les associacions empresarials o entitats de regulació privades, han aparegut altres formes de minvar aquestes pressions. Algunes d'aquestes formes són el que denominem **eines voluntàries**, ja que no presenten cap tipus d'obligatorietat. Les entitats que les apliquen decideixen voluntàriament sotmetre-se a unes exigències que van més enllà de la legislació ambiental o d'altres tipus.

Aquestes eines voluntàries presenten diverses formes, que van des de les més senzilles fins a les més complexes. Les raons per fer servir aquestes eines són diverses i sovint no són úniques.

- **Estalvi.** Moltes persones, empreses i entitats intenten, per estalviar despeses, reduir el consum de certs recursos naturals. Per la gran majoria de recursos naturals, no hi ha límits legals al consum que es pot fer. Es pot penalitzar amb major cost un consum d'aigua o d'energia superior al que es considera normal, però no hi ha un límit en aquest consum, com en el de tantes altres coses.

- **Evitar costos.** L'aplicació de millores ambientals i el control dels paràmetres ambientals pot suposar minvar el risc d'una multa o de haver de pagar per uns perjudicis causats per una negligència en aspectes ambientals. El control acurat dels riscos ambientals en una entitat pot detectar el perill abans de que es produeixi.

- **Quota de Mercat.** Alguns dels instruments estan dissenyats per tal de que els clients de les empreses o entitats apreciïn l'esforç addicional que aquestes fan en medi ambient. Aquest reconeixement s'hauria de reflectir en un increment de les vendes o en la possibilitat de poder vendre a un preu més alt que el de la competència, que no estaria tan afavorida per part del mercat. Aquest principi està en la base de molts distintius ambientals, alguns d'ells promoguts per l'administració.

- **Millora de la gestió.** Algunes eines exigeixen establir procediments i controls detallats d'aquelles activitats amb efectes sobre el medi ambient. Aquest fet fa que aquestes tasques s'estructurin amb la conseqüent millora en la gestió. A la mateixa vegada, la majoria d'eines exigeixen en major o menor grau establir mecanismes de participació de treballadors i altres parts interessades. Això pot suposar una millora en la motivació del personal o de les persones interessades, siguin dins o fora de l'organització que promou la eina voluntària.

- **Imatge pública.** Unes millores ambientals i, sobre tot, un distintiu ambiental suposa una millora de la imatge, entre clients, subministradors, administrats, veïnats... En el cas d'empreses o entitats privades, el fet de mostrar aquesta sensibilitat suposa una millora de les relacions amb l'administració pública.

- **Beneficis fiscals o administratius, subvencions.** Les administracions públiques, poden afavorir aquelles empreses o entitats amb iniciatives de millora ambiental o d'avanç cap a la sostenibilitat subvencionant les despeses que es

produeixen, o atorgant certs beneficis fiscals (desgravacions de l'impost de societat) o administratius (estalviar certs tràmits).

- **Millora del entorn.** L'aplicació de millores més enllà de les exigències normatives pot suposar una millora de l'entorn en què es situa l'organització. Tot i complint la legislació ambiental, és clar que encara es poden produir molèsties als clients, veïnats, treballadors o comunitats naturals. El fet d'identificar aquestes molèsties i corregir-les suposa una millora de l'entorn més proper, cosa que millora les condicions quotidianes de treballadors, veïnats, clients,...

- **Protecció del valor de la propietat.** Les propietats de les organitzacions que apliquen eines voluntàries de millora ambiental, especialment si es tracta d'un distintiu ambiental estandarditzat, presenten un estat de les seves instal·lacions posat al dia quant a legislació ambiental i bones pràctiques. Aquest fet es pot traduir en una protecció del valor de la propietat, a l'hora de vendre-la o assegurar-la. La Llei de Responsabilitat Ambiental (Llei 26/2007) permet a les organitzacions amb EMAS o ISO 14.001 (sistemes de gestió ambiental) no haver de subscriure garanties financeres, sempre que sigui sota un llinar (operadors que desenvolupin activitats susceptibles d'ocasionar un dany la reparació del qual s'avalui entre 300.000 i 2.000.000 euros).

- **Convenciment** de la importància de minvar els impactes sobre el medi ambient i d'avançar cap a la sostenibilitat. Aquesta raó és la més deslligada d'uns beneficis directes, però és molt important. El canvi en la visió que es té del medi ambient ha estat importantíssim en els darrers 30 anys. Aquest canvi s'ha produït en tots els àmbits i es tracta d'una de les forces motrius de la normativa legal, de l'opinió pública, de la política, de l'economia. No és estrany, doncs, que el convenciment de que s'ha de millorar el medi ambient i de que s'ha d'avançar cap a la sostenibilitat sigui una raó fonamental, tot i que no necessàriament única, a l'hora d'aplicar un eina voluntària. Aquest sentiment es pot observar a les administracions públiques, a les associacions sense ànim de lucre, a les empreses, als sindicats,...

Les principals eines voluntàries són les següents:

☐ **Bones pràctiques ambientals.** Les bones pràctiques ambientals són l'aplicació de millores en instal·lacions o en comportaments que suposen una minva de l'impacte ambiental, sempre més enllà de la legislació ambiental. Aquesta eina es fa servir a qualsevol tipus d'organització o persones. Per exemple es poden aplicar bombetes de baix consum o canviar el comportament per tal de minvar el consum d'aigua. És molt difícil tenir dades sobre aquest apartat ja que no hi ha límits ni control en quant a l'àmbit d'aplicació ni en quant a les aplicacions concretes. Tot i així, cal citar la seva existència, ja que es tracta segurament de l'eina més estesa. En principi no suposa cap reconeixement, només la satisfacció de treballar per millorar el medi i, sovint, l'estalvi en les despeses de consum d'aigua i energia. Les úniques dades existents són recollides per Institut Nacional d'Estadística¹. Aquestes dades incorporen la comptabilitat ambiental de les empreses, indicant els sectors econòmics afectats, així com els tipus d'inversions realitzades. Hi ha dades d'inversions declarades, però no de canvis en comportament que també poden suposar una minva de l'impacte ambiental. Per tal d'aplicar aquestes millores hi ha nombroses publicacions a disposició dels interessats. També és freqüent la col·laboració de l'administració pública i les associacions empresarials en aquest àmbit.

☐ **Desgravacions.** L'aplicació de bones pràctiques a certs àmbits per part d'empreses pot suposar desgravació de la despesa en l'impost de societats. En aquest cas sí que es disposa de dades, ja que és necessari que l'administració competent emeti un certificat de la inversió. L'organisme competent per gestionar aquest certificats és el Servei de Qualitat Ambiental i Canvi Climàtic de la Direcció General de

¹ <http://www.ine.es/>

Nedi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori.

□ **Acords voluntaris i convenis.** Les administracions competents en determinats temes ambientals poden signar convenis amb empreses, entitats o associacions en què aquestes es comprometen a aplicar millores ambientals i aquelles redueixen una taxa o donen algun tipus d'ajuda. És molt difícil conèixer tots aquests convenis, per la gran diversitat de continguts i el número d'organismes competents en medi ambient.

□ **Ecoetiquetes** (públiques, privades). Les ecoetiquetes són distintius ambientals, es a dir, que la intenció és que l'empresa o organització que compleix una sèrie de requisits rebí el dret a fer servir un distintiu. Aquest distintiu garanteix que l'empresa o organització ha aplicat les millores que li exigeix el distintiu en qüestió. Habitualment és una entitat externa la que inspecciona o comprova que es compleixen els requisits. La varietat d'ecoetiquetes és considerable, però els requisits solen consistir en una sèrie de punts concrets que s'han de complir. Aquests requisits poden ser millores físiques en les instal·lacions, controls o millores en la gestió de l'empresa o organització. Les entitats que comproven el compliment dels requisits solen publicitar aquesta informació, de tal manera que és possible recollir aquestes dades. Sovint les ecoetiquetes més aplicades són les que tenen el suport de les administracions públiques d'una o una altra manera. Entre les ecoetiquetes més aplicades a les Illes Balears destaquem les següents: Distintiu ecoturístic de l'Ajuntament d'Alcúdia, Etiqueta Ecològica Europea², Banderes Blaves per Platges i Ports Esportius.

□ **Sistemes de Gestió Ambiental.** Els sistemes de gestió ambiental són distintius ambiental que es basen en la integració dels aspectes ambientals en el funcionament quotidià d'una empresa o organització. La gestió ambiental esdevé una part més de la gestió, com els recursos humans, la producció, el *marketing*, els subministres. Sol haver unes condicions mínimes, com és el compliment legislatiu en matèria de medi ambient, però els criteris de millora resten a disposició de la direcció ambiental de l'organització. La comprovació del compliment de les condicions és a càrrec d'una entitat externa i independent de la que vol rebre el distintiu. Aquesta entitat externa ha d'estar acreditada per comprovar la seva aptitud per fer aquestes comprovacions. Com en el cas de les ecoetiquetes, els sistemes de gestió ambiental més estesos són aquells promoguts o amb el suport de l'administració pública. De totes formes, una empresa o organització pot aplicar un sistema de gestió ambiental que no sigui estandarditzat, però en aquest cas no podrà fer servir un distintiu reconegut. Els sistemes de gestió ambiental més aplicats a les Illes Balears són els següents: UNE-EN-ISO 14.001 (Sistema de gestió ambiental promogut per l'organització ISO (International Standard Organisation) sovint amb el suport de les administracions públiques) i EMAS (Sistema de gestió ambiental promogut per les administracions públiques, des de la Comissió Europea fins a les administracions autonòmiques)³.

□ **Agendes Locals 21.** Les Agendes Locals 21 són una eina voluntària adreçada a les administracions municipals que va més enllà de les millores en medi ambient. El seu objectiu és avançar cap a la sostenibilitat. Aquest concepte implica aplicar equilibradament millores en temes ambientals, socials i econòmics amb l'objectiu d'assolir la Sostenibilitat. Els encarregats d'aplicar aquesta eina són els ajuntaments al seu territori municipal.

² Reglament (CE) núm. 66/2010 del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre de 2009, relatiu a l'etiqueta ecològica de l'UE, que deroga el Reglament (CE) núm. 1980/2000.

³ Reglament (CE) No 1221/2009 del Parlament Europeu i del Consell de 25 de novembre de 2009 relatiu a la participació voluntària d'organitzacions en un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS).

12.3 EINES D'AVANÇ CAP A LA SOSTENIBILITAT PER ORGANITZACIONS

Els esquemes que promouen la millora ambiental, lligat a un reconeixement en forma de distintiu es poden classificar en dos tipus principals: sistemes de gestió ambiental i ecoetiquetes. Evidentment existeixen exemples purs de cada tipologia, però també esquemes mixtes i que presenten elements d'uns i dels altres.

Les **ecoetiquetes o etiquetes ecològiques** s'atorguen a productes o serveis que compleixen uns requisits molt concrets. Si el sol·licitant supera els requisits, llavors l'entitat que controla l'etiqueta pot atorgar el distintiu.

Els **sistemes de gestió ambiental** funcionen d'una manera diferent. El SGMA consisteix en integrar les consideracions ambientals en el funcionament habitual d'una organització. A la vegada que es desenvolupen les tasques pròpies de l'empresa, també s'han de prendre en consideració els impactes ambientals que es provoquen i intentar eliminar-los o minvar-los.

Les **administracions públiques** poden impulsar molt les millores ambientals en les empreses i organitzacions a l'hora de contractar.

Tot i que ecoetiquetes i sistemes de gestió ambiental han estat dissenyats per aplicar-los a productes i empreses, també es poden aplicar a les **administracions públiques o àmbits de la seva gestió**. Nombroses administracions locals arreu d'Europa estan aplicant l'EMAS, així com ministeris i la Comissió Europea. A Espanya s'han aplicat sistemes de gestió ambiental a nombroses platges, sota el control d'Ajuntaments.

12.3.1 SISTEMES DE GESTIÓ AMBIENTAL

Un Sistema de gestió mediambiental és una part del sistema general de gestió d'una organització que té com a objectiu fonamental minvar els impactes provocats sobre el medi ambient per part de les activitats, productes o serveis de l'organització, en el marc d'un sistema de gestió. El SGMA integra les consideracions ambientals en una organització. El SGMA exigeix unes eines de gestió que prenguin en consideració al medi ambient. No té perquè haver criteris específics. Les exigències per tal de rebre aquest tipus de distintius passen per establir i emprar una estructura que dugui a terme aquests objectius. Habitualment s'exigeix una **millora contínua**, de manera que l'organització o empresa ha d'anar millorant de forma contínua la seva relació amb el medi ambient. Però aquestes millores no estan especificades de forma general, sinó que l'empresa les ha d'anar definint d'acord amb les seves possibilitats i impactes. Els SGMA permeten una major llibertat a l'organització per tal d'aplicar unes o unes altres millores ambientals. És habitual que com a exigència mínima es demani el compliment de tota la legislació ambiental que li afecti.

La ISO 14.001 és el sistema voluntari de gestió mediambiental dissenyat i promogut per l'organització ISO i d'altres entitats de normalització (AENOR,...). L'EMAS és l'esquema voluntari de gestió i auditoria ambiental promogut per la Unió Europea (Reglament 1221/2009).

Alguns **objectius** d'un sistema de gestió ambiental són:

- **Incorporar criteris ambientals** dins els sistemes de gestió general de l'organització.
- Identificar la normativa aplicable i assegurar el **compliment de la legislació**.
- **Minimitzar els impactes** sobre el medi.
- Establir **actuacions** que assegurin una **correcta gestió** ambiental de les activitats.
- Implantar progressivament **millores tècniques** per assolir una millora continua de la qualitat ambiental.
- **Difondre** les actuacions realitzades.

El certificat d'un sistema de gestió ambiental per part una entitat independent i acreditada demostra el compliment de la legislació vigent i una gestió correcta de tots els aspectes ambientals per part de l'organització, així com l'aplicació correcta d'un sistema de gestió ambiental. A Espanya, l'ENAC (Entidad Nacional de Acreditación⁴) és l'entitat que acredita a verificadors ambientals, que comproven l'EMAS, i a entitats de certificació de sistemes de gestió ambiental, que comproven l'ISO 14.001.

Pel fet de tenir un sistema de gestió ambiental estàs afavorit per part de l'administració pública, per exemple l'estatal, atorgant uns avantatges. A continuació es mostren alguns exemples:

- **Llei 30/2007 de contractes del sector públic** (Reial decret legislatiu 3/2011, de 14 de novembre, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de contractes del sector públic, Art.81). Al seu article 70 -acreditació del compliment de les normes de gestió medioambiental- diu que es podrà exigir a certs *tipus de contractes* la presentació de certificats emesos per organismes independents que acrediten que l'empresari compleix certes normes de gestió mediambiental, citant el sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS), o les normes de gestió mediambiental basades en les normes europees o internacionals en la matèria i certificades per organismes conformes a la legislació comunitària o a las normes europees o internacionals relatives a la certificació.
- **Llei 26/2007 de Responsabilitat Ambiental**. Es fan exempcions a l'obligació de constitució de garantia financera obligatòria als operadors d'activitats susceptibles d'ocasionar danys la reparació dels quals s'avaluï per una quantitat compresa entre 300.000 i 2.000.000 d'euros, que acreditin que estan adherits amb caràcter permanent i continuat, o bé al sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS), o bé al sistema de gestió mediambiental UNE-EN ISO 14001.

El Govern de les Illes Balears promou els sistemes de gestió ambiental, especialment l'EMAS mitjançant el **Decret 81/1997** d'11 de juny, pel que se regula la implantació d'un sistema voluntari de gestió i auditories mediambientals als centres turístics de les Illes Balears i el **Decret 145/2001**, de 21 de desembre, de designació de l'organisme competent previst en el Reglament CE 761/2001, del Parlament europeu i del Consell, de 19 de març, relatiu al sistema de gestió i auditories mediambientals a l'àmbit de les Illes Balears, i creació del Registre Balear de Centres Turístics i no Turístics Adherits al Sistema Comunitari de Gestió i Auditories Mediambientals.

Aquesta normativa internacional i autonòmica estableix que qualsevol centre o organització **pot adherir-se al sistema sempre que compleixi el següent:**

⁴ www.enac.es

- Complir la **legislació ambiental** al centre.
- Disposar d'una **política ambiental** que abasti els objectius i principis generals pels quals s'hagin de regir les seves actuacions en relació al medi ambient.
 - Implantar un **sistema de gestió ambiental** aplicable al centre, com a part integrant del sistema general de gestió.
 - Realitzar **auditories internes** del sistema de gestió ambiental amb personal propi o contractat.
 - En el cas de l'EMAS elaborar una **declaració ambiental** per cada una de les organitzacions que implantin el sistema.
 - Sotmetre el sistema de gestió ambiental i la declaració ambiental (noms a EMAS) a un **procediment de validació** que haurà d'esser realitzat per certificadors (ISO) o verificadors (EMAS) acreditats.
 - En el cas de l'EMAS sol·licitar a l'organisme competent de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears el **registre** del centre i la concessió del **distintiu de qualitat ambiental**, adjuntant a la sol·licitud la declaració ambiental validada per un verificador acreditat.
 - Fer accessible al **públic** la política ambiental (ISO) o la declaració validada (EMAS).

La Conselleria de Medi Ambient ha atorgat **subvencions** als sistemes de gestió ambiental mitjançant l'Ordre d'establiment de les bases reguladores de subvencions per la implantació i verificació / certificació de sistemes de gestió i auditoria mediambientals en organitzacions o centres de les Illes Balears i per l'aplicació de l'etiqueta ecològica europea (27 de juliol de 2005). S'atorgaren ajudes de l'any 2006 al 2010 anualment.

12.3.1.1 NORMA UNE-EN-ISO 14.001

La Norma UNE-EN.ISO 14.001⁵ és la norma que regula el sistema de gestió ambiental més estès al món. Va ser elaborada per l'organització ISO (International Organisation for Standardization⁶). La primera versió data de 1996 i la més recent del 2004.

El sistema es basa en l'aplicació d'un conjunt d'eines de gestió que funcionen coordinades i amb l'objectiu de mantenir i millorar el sistema de gestió ambiental. Aquestes eines s'agrupen en els capítols de Planificació, Execució, Avaluació i Revisió.

- Planificació
 - Política Ambiental
 - Requisits Legals i altres requisits
 - Objectius i fites
 - Programa de gestió mediambiental
- Execució
 - Estructura i responsabilitats
 - Formació i sensibilització
 - Comunicació
 - Documentació del Sistema
 - Control Documentació
 - Control Operacional
 - Plans d'Emergència

⁵ Norma UNE-EN-ISO 14001:2004. Sistemas de gestión medioambiental. Especificaciones y directrices para su utilización.

⁶ International Organisation for Standardization (ISO). www.iso.ch

- Avaluació
- Seguiment i Mesurament
- No conformitats i accions correctores
- Registres
- Auditoria del SGMA
- Revisió per part de la direcció

Una vegada aplicat el Sistema i després de l'Auditoria Interna i la Revisió per part de la direcció, si l'organització decideix obtenir el distintiu ISO 14.001, ha de ser certificada per una entitat de certificació acreditada. Es tracta d'una entitat completament independent de l'organització i de qualsevol consultoria que hagi pogut ajudar a aplicar el sistema. La **entitat certificadora** comprova que es compleixen els requisits de la norma.

L'evolució de les organitzacions amb ISO 14.001 a les Illes Balears es presenta a continuació, però està desfassada. La informació sobre les organitzacions que han aplicat la ISO 14.001 és limitada. Es tracta d'un esquema privat i no hi ha un registre que sigui públic, on poder consultar les certificacions ISO 14001. Les empreses certificadores, que són les que coneixen quines organitzacions han certificat, no solen fer pública aquesta informació. Els darrers llistats disponibles eren recopilats per l'IHOBE⁷, però les darreres dades són de mitjans de l'any 2006. Altres dades (revista Forum Calidad 2005⁸, 2007⁹) donen 201 certificats per l'any 2004 i 263 per 2006.

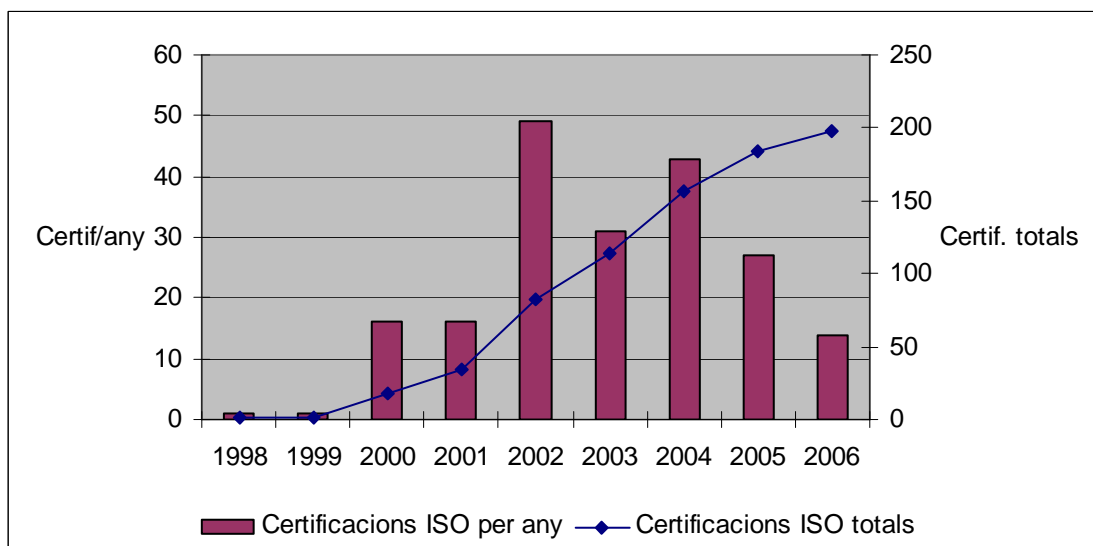
Altres documents útils per l'aplicació de l'ISO 14.001 apareguts als darrers anys són:

- UNE-EN ISO 14050:2010. Gestió ambiental. Vocabulari. (ISO 14050:2009).
- UNE-EN ISO 14004:2010. Sistemes de gestió ambiental. Directrius generals sobre principis, sistemes i tècniques de suport (ISO 14004:2004).
- UNE-EN ISO 14006:2011. Sistemes de gestió ambiental. Directrius per la incorporació de l'ecodisseny (ISO 14006:2011).

⁷ <http://www.ihobe.net/> Sociedad Pública de Gestión Ambiental del Gobierno Vasco.

⁸ Forum Calidad, 2005. Certificación en España según normas UNE-EN-ISO 9001 y 14001. Forum Calidad, 160/05.

⁹ Forum Calidad, 2007. Certificación en España según normas ISO 9001, 14001 y EMAS. Forum Calidad, 180/07.

GRÀFIC 12.1. Evolució de les certificacions ISO 14.001 a les Illes Balears

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IHOBE¹⁰.

Any	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Certificacions per any a Balears	1	1	16	16	49	31	43	27	14
Certificacions totals a Balears	1	2	18	34	83	114	157	184	198
Certificacions a Espanya¹¹		573	600	2.064	3.228	4.860	6.473	8.620	11.125

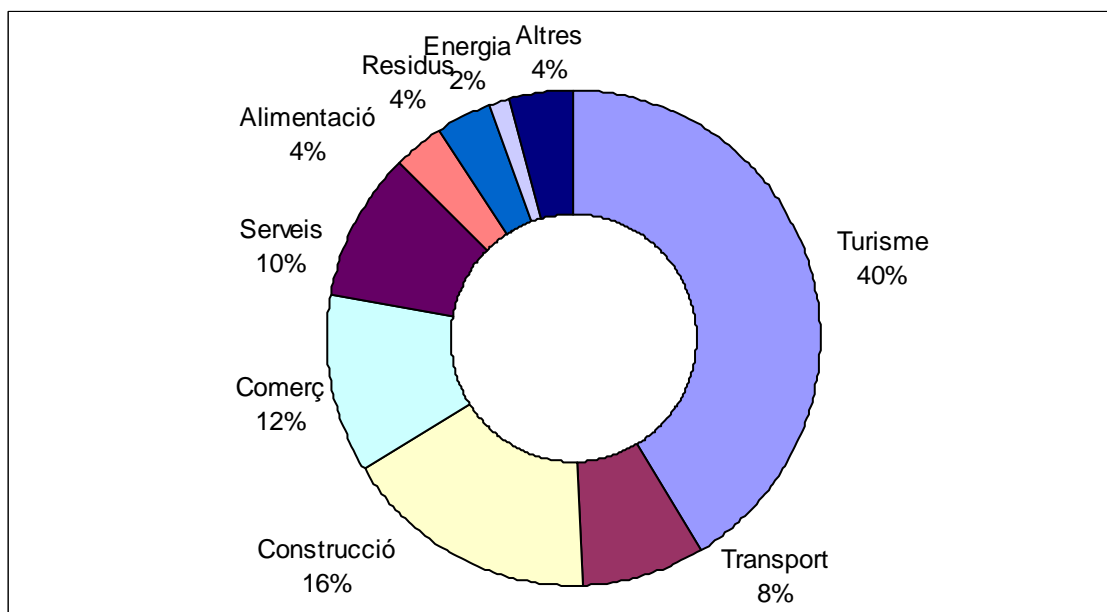
TAULA 12.I. Evolució de les certificacions ISO 14.001 a les Illes Balears

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IHOBE.

Els sectors amb més organitzacions certificades són aquells més abundants i actius de la nostra economia: turisme i construcció. Però aquest SGMA és aplicable a qualsevol tipus d'organització o negoci.

¹⁰ <http://www.ihobe.net/>

¹¹ Fontanals, J., 2008. La práctica de la ISO 14001. UNE La revista de AENOR, enero 2008:38-41.

GRÀFIC 12.2. Certificats ISO 14.001 per sector (inici 2006)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IHOBE.

Sectors	Certificats
Turisme	82
Transport	16
Construcció	33
Comerç	23
Serveis	19
Alimentació	7
Residus	7
Energia	3
Altres	8
Total	198

TAULA 12.II. Certificats ISO 14.001 per sectors (inici 2006)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IHOBE.

D'acord amb l'Informe de Conjuntura de l'Estat del Medi Ambient 2010-2011 de les Illes Balears, al 2011 hi havia 59 **platges** i 16 **ports** amb ISO 14.001 a les Illes Balears.

12.3.1.2 EMAS

El **Reglament (CE) No 1221/2009** del Parlament Europeu i del Consell de 25 de novembre de 2009 relatiu a la participació voluntària d'organitzacions en un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals (EMAS) i pel que es deroguen el Reglament (CE) 761/2001 i les decisions 2001/681/CE i 2006/193/CE de la comissió permet que les organitzacions s'adhereixin amb caràcter voluntari a un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambientals. Altra normativa europea que afecta a l'EMAS:

- Decisió de la Comissió de 7 de desembre de 2011, relativa a una guia sobre el registre corporatiu d'organitzacions de la UE, de tercers països i d'àmbit mundial, d'acord amb el Reglament (CE) n° 1221/2009 del Parlament Europeu i del Consell, relatiu a la participació voluntària d'organitzacions en un sistema comunitari de gestió i auditoria mediambiental (EMAS).

- Regulació de la Comissió (EC) No 196/2006 corregint l'Annex I al Reglament (EC) No 761/2001 per tal de prendre en consideració l'Estàndard Europeu EN ISO 14001:2004.

- Recomanació de la Comissió de 10 de juliol de 2003 sobre les orientacions per l'aplicació del Reglament (CE) no 761/2001 (EMAS) en allò que afecta a la selecció i l'ús d'indicadors del comportament mediambiental.

- Recomanació de la Comissió 2001/680/CE que determina unes directrius per l'aplicació del reglament en els temes: Declaracions mediambientals, Implicació dels treballadors, Aspectes mediambientals i avaluació de la seva significació, Directrius per a la verificació de PIMES.

- Recomanació de la Comissió, de 7 de setembre de 2001, per la qual es determinen unes Directrius per a l'aplicació del Reglament (CE) n° 761/2001 del Parlament Europeu i del Consell, relatives a les Declaracions Ambientals.

Coincidint en molts d'aspectes amb l'ISO 14.001, l'EMAS demana:

- Sistema de gestió ISO 14.001 com a base del sistema EMAS
- Compromís al més alt nivell de direcció
- Millora continua del sistema
- Implicació de la organització
- Identificació i control dels impactes ambientals produïts
- Compliment de la legislació ambiental
- Prevenció de l'impacte ambiental
- Millora del comportament mediambiental

Les **característiques específiques d'EMAS**, que no han de complir les organitzacions que apliquin l'ISO 14.001, són les següents:

- Obligació d'elaborar una Declaració Mediambiental.
- Un major èmfasi en el compliment de la Legislació ambiental.
- Demostració del comportament Mediambiental mitjançant indicadors mediambientals.
- Implicació dels Treballadors en la millora contínua del comportament ambiental.
- Demostració que es manté un diàleg obert amb públic i parts interessades.

- Identificació i actuació sobre aspectes Indirectes.
- Possibilitat Registre a més d'un país membre, fins i tot fora de la Unió Europea.
- Informe de comportament ambiental anual.
- Informació mínima a les Declaracions Ambientals: energia, aigua, residus, CO₂.

La Conselleria de Medi Ambient com **Organisme Competent**¹² té les següents funcions:

Registre oficial a les Illes Balears. L'Organisme decideix la inclusió al sistema comunitari (registre) després de comprovar el compliment dels requisits del sistema.

Difusió del Sistema i del Registre.

Facilitació i foment de la implantació de sistemes de gestió mediambiental (EMAS).

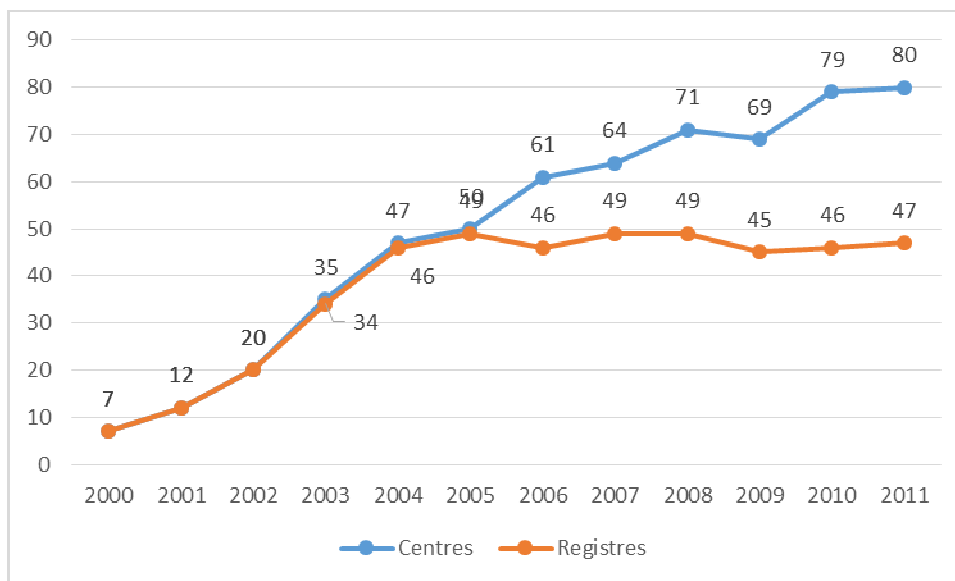
Vigilància del compliment dels requisits per part dels registrats i del bon ús de la imatge EMAS, especialment el logotip.

Les **Declaracions ambientals** presenten les següents continguts:

- Descripció clara del registre de l'organització a EMAS i resum de les activitats, productes, serveis.
- Política mediambiental i descripció del sistema
- Aspectes mediambientals significatius (directes i indirectes)
- Objectius i fites
- Comportament ambiental de l'organització (indicadors ambientals)
- Identificació del verificador i data de validació (anual)

L'evolució de les organitzacions amb EMAS a les Illes Balears es presenta a continuació. Les dades són exactes, ja que el Registre EMAS és oficial i públic.

¹² Pàgina WEB per EMAS: <http://ecotur.caib.es>,
<http://www.caib.es/sacmicrofront/home.do?mkey=M234&lang=ca> a les Illes Balears;
<http://www.magrama.gob.es/es/calidad-y-evaluacion-ambiental/temas/sistema-comunitario-de-ecogestion-y-ecoauditoria-emas/> al Ministeri de Medi Ambient;
http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm a l'Unió Europea.

GRÀFIC 12.3. Evolució de registres i centres EMAS a les Illes Balears
Font: Conselleria de Medi Ambient

Els Registres EMAS es comptabilitzen tant com **registres** o organitzacions, com en **centres**. Un sistema de gestió ambiental EMAS pot aplicar-se a un centre o a diversos i per això es comptabilitza de les dues maneres. Els registres que inclouen diversos centres sota la mateixa gestió ambiental s'anomenen multiemplaçament. En el sector turístic (cadena hotelera) aquest cas es dona amb certa freqüència.

Any	Centres	Registres
2000	7	7
2001	12	12
2002	20	20
2003	35	34
2004	47	46
2005	50	49
2006	61	46
2007	64	49
2008	71	49
2009	69	45
2010	79	46
2011	80	47

TAULA 12.III. Evolució dels centres i registrats EMAS a les Illes Balears
Font: Conselleria de Medi Ambient

El nombre de registres no s'incrementa gaire a partir de l'any 2004, però sí el de centres. A partir d'aquell any s'han produït reunions de registres per formar multiemplaçaments.

El sector turístic, sobre tot hotels, és el que ha aplicat en major grau l'EMAS, sovint a la vegada que l'ISO 14.001. La resta de centres registrats presenten una gran diversitat d'activitats.

2008 centres	Activitat principal
50	Turisme
5	Restauració
1	Golf
4	Ports esportius
1	Hospital
1	Cimentera
2	Control de plagues
1	Empresa gràfica
1	Detergents
3	Consultoria i informació turística i ambiental
2	Organització de fires i esdeveniments
71	Total

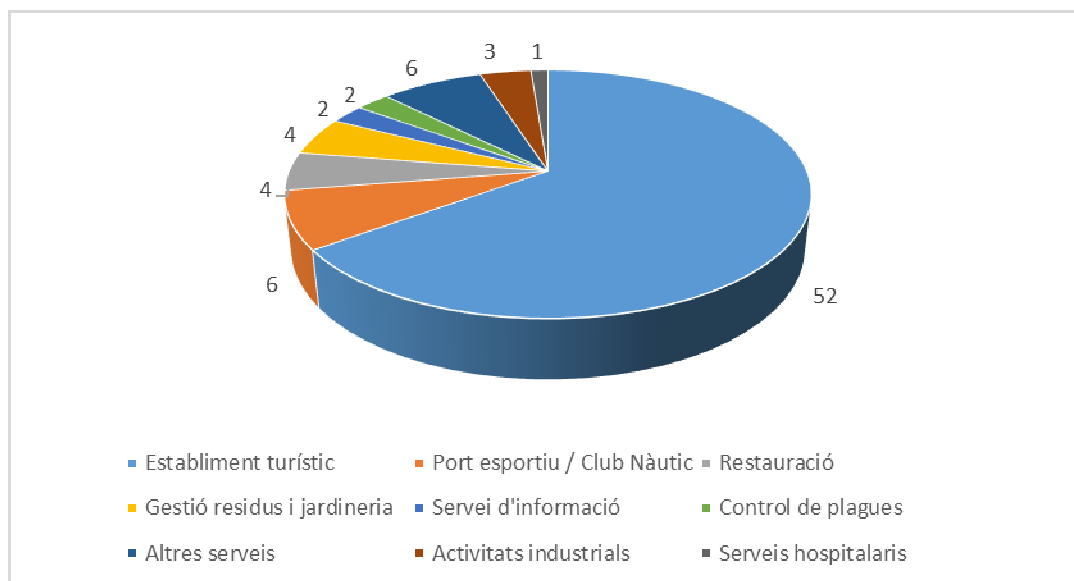
TAULA 12.IV. Sectors dels centres registrats EMAS any 2008

Font: Conselleria de Medi Ambient

Activitat principal	Nombre de centres			
	Eivissa	Mallorca	Menorca	Total
Club de golf		1		1
Consultoria ambiental		1		1
Control de plagues		2		2
Detergents i sabons		1		1
Establiment turístic	1	46	5	52
Fabricació ciment		1		1
Gestor residus perillosos i no perillosos		1		1
Gràfica		1		1
Màquines expenedores		1		1
Organització d'esdeveniments		1		1
Organització d'esdeveniments. Serveis protocol		1		1
Port esportiu / Club Nàutic	1	5		6
Producció cinematogràfica i de fotografia		1		1
Punt d'informació		2		2
Recollida de residus i activitats de neteja i jardineria		3		3
Restauració		4		4
Serveis hospitalaris		1		1
Total	2	73	5	80

TAULA 12.V. Centres registrats EMAS per sectors a l'any 2011

Font: Conselleria de Medi Ambient

GRÀFIC 12.4. Centres registrats EMAS per sectors (2011)

Font: Conselleria de Medi Ambient

	2008 centres	2011 centres	
Mallorca	65	73	
Menorca	4	5	Hotels
Eivissa	2	2	Hotel i Port Esportiu
Total	71	80	

TAULA 12.VI. Centres registrats EMAS per illes

Font: Conselleria de Medi Ambient

A Espanya, les Illes Balears es situen després de Catalunya, Madrid, Galícia, Andalusia i les Illes Canàries. En el sector turístic les Illes Balears presenten més centres amb EMAS que qualsevol comunitat autònoma o país de la Unió Europea.

Àmbit del Registre	2008	2011
Illes Balears	64 centres, 49 registres	80 centres, 47 registres
Espanya	1.160 centres, 905 registres	1.546 centres, 1.236 registres
Unió Europea	5.964 centres, 3.935 registres	4.531 registres, 8.112 centres

TAULA 12.VII. Empreses registrades en l'EMAS en l'àmbit Estatal i Europeu

Font: Conselleria de Medi Ambient¹³

¹³ Pàgina WEB per EMAS: <http://ecotur.caib.es> a les Illes Balears; http://www.mma.es/portal/secciones/calidad_contaminacion/ecogestion_ecoauditoria/index.htm al Ministeri de Medi Ambient; http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm a l'Unió Europea.

GRÀFIC 12.5. Logotip de l'EMAS

12.3.2 ECOETIQUETES

Les **ecoetiquetes o etiquetes ecològiques** s'atorguen a productes o serveis que compleixen uns requisits molt concrets. Si el sol·licitant supera els requisits, llavors l'entitat que controla l'etiqueta pot atorgar el distintiu. Hi ha uns llindars molt clars i molt específics pels productes o activitats afectats. Com que aquests requisits o criteris són molt concrets llavors no es poden aplicar d'un producte a un altre, llevat de que siguin molt semblants. Aquesta concreció suposa que els criteris d'un producte o activitat no es poden aplicar a un altre.

Quan es tracta de productes i no d'activitats, aquests criteris solen definir-se d'acord amb una anàlisi del cicle de vida o una anàlisi detallada dels impactes que provoca el producte en concret. Al identificar aquests impactes més importants, es pot incidir en aquests per tal de definir els criteris.

Per exemple, en el cas d'un producte que es consumeix i queda l'envàs, potser el major impacte és precisament l'envàs que queda després del seu ús. En el cas d'un aparell que fa servir energia elèctrica, el major impacte segurament es produeix durant la vida útil de l'aparell, més que en la seva fabricació o disposició final com a residu. D'aquesta manera, per cada producte o activitat es van definint uns criteris molt concrets que no es poden aplicar a altres productes o activitats, si més no en la seva totalitat.

Les ecoetiquetes més aplicades a les Illes Balears són el Distintiu Ecoturístic d'Alcúdia, l'Ecoetiqueta Europea i les Banderes Blaves.

12.3.2.1 DISTINTIU ECOTURÍSTIC DE L'AJUNTAMENT D'ALCÚDIA

Alcúdia es un municipi eminentment turístic situat al nord est de Mallorca. Des de 1994 s'aplica un Distintiu Ecoturístic voluntari com a reconeixement a aquells centres turístics que demostren un comportament respectuós amb el medi ambient. Inicialment aquest distintiu es va començar a aplicar a hotels, però també s'ha intentat difondre entre l'oferta complementària. Al 1998 s'aprovaren les bases per obtenir el distintiu per part d'establiments de restauració (restaurants,...).

L'objectiu d'aquest distintiu és animar a la indústria turística a protegir el medi ambient i que el distintiu sigui reconegut en tots els àmbits relacionats amb el turisme. La resposta per part dels hotelers i altres empresaris turístics del municipi ha estat de suport decidit. El principals *tour operadors* de la zona també han recolzat la iniciativa.

Els criteris d'aquesta ecoetiqueta han quedat establerts per una comissió formada per membres de l'ajuntament i representants de diferents sectors. La comissió també estudia les sol·licituds i els informes tècnics que li donen suport. Es fa una inspecció per part dels tècnics de l'ajuntament per determinar el compliment dels criteris. Finalment és el Ple de l'Ajuntament d'Alcúdia el que atorga o denega el distintiu. Té una validesa d'un any pels hotels i 2 anys pels restaurants. Si es tracta d'un hotel que ja ha rebut el distintiu tres anys seguits, l'atorgament dura 2 anys més.

Els criteris han quedat establerts en un **Reglament** que consta de 13 requisits, nou dels quals són d'obligat compliment i els altres quatre optatius.

- 1- Curs de turisme y medi ambient
- 2- Reducció de residus i recollida selectiva
- 3- Ús de materials reciclats i de productes ecològics

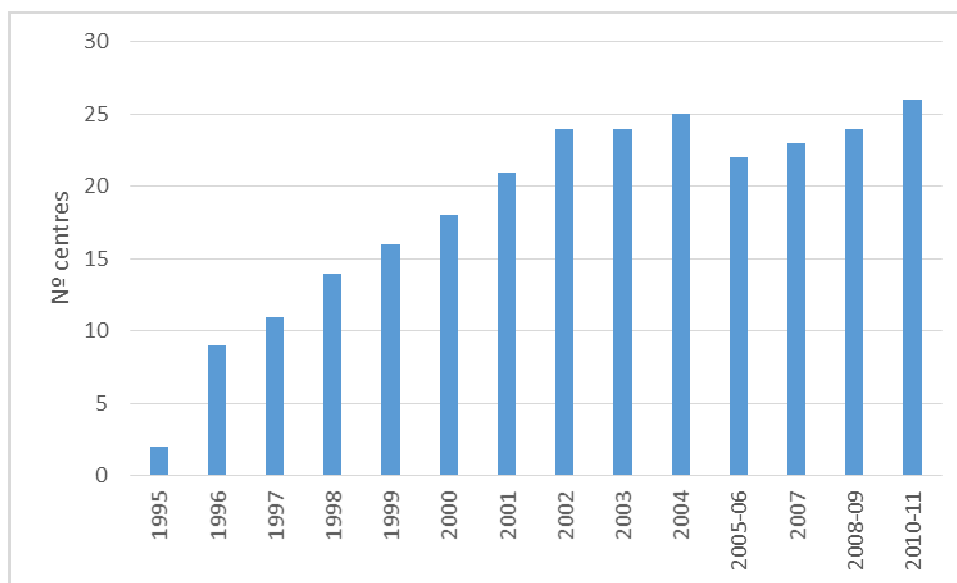
- 4- Estalvi en el consum elèctric
- 5- Estalvi en el consum d'aigua
- 6- Evacuació de les aigües residuals
- 7- Eliminació de renous
- 8- Zones enjardinades amb criteris de xerojardineria (40% de la superfície)
- 9- Respecte mediambiental
- 10- Informació i sensibilització ambiental als clients
- 11- Respecte pel medi cultural i lingüístic
- 12- Decoració dels edificis amb característiques típiques de la regió.
- 13- Menús regionals

Any	Distintius atorgats				Total
	Hotels	Hotelets	Restaurants	Inst.Nàutiques	
1994	0				0
1995	2				2
1996	9				9
1997	11				11
1998	13		1		14
1999	13		3		16
2000	14		4		18
2001	17		4		21
2002	20		4		24
2003	20		4		24
2004	20		5		25
2005-06	18		4		22
2007	18		5		23
2008-09	18	1	4	1	24
2010-11	20	1	4	1	26

TAULA 12.VIII. Evolució del distintiu ecoturístic d'Alcúdia
Font: Ajuntament d'Alcúdia

GRÀFIC 12.6. Logotip del Distintiu Ecoturístic d'Alcúdia

GRÀFIC 12.7. Evolució de centres amb Distintiu Ecoturístic d'Alcúdia
Font: Ajuntament d'Alcúdia

12.3.2.2 ETIQUETA ECOLÒGICA EUROPEA

El **Reglament (CE) núm. 66/2010** del Parlament Europeu i del Consell, de 25 de novembre de 2009, relatiu a l'etiqueta ecològica de l'UE, que deroga el Reglament (CE) núm. 1980/2000, és la norma que dona el suport legal a aquest distintiu.

L'Etiqueta Ecològica Europea¹⁴ estableix **uns criteris ecològics clars i transparents** que s'han de complir per tal de poder obtenir el distintiu. L'objectiu és identificar aquells productes o serveis amb impacte ambiental i susceptibles de presentar interès per l'aplicació de l'ecoetiqueta. Després els criteris per cada categoria de producte o servei es determinen d'acord amb un plantejament global i científic, que té en compte el cicle de vida del producte o servei i permet identificar i establir criteris per a cada fase del seu cicle de vida. Es considera l'ús de materials, el procés de fabricació, la distribució, el consum i l'eliminació final. L'any 1992 es va establir el primer Reglament i els primers criteris. L'any 2000 es va publicar un segon reglament, ja derogat. L'any 2003 s'incorporen serveis a l'esquema: **Establiments turístics i Càmpings**. Els aliments, productes farmacèutics i begudes estan exclosos del Reglament. L'obtenció del distintiu suposa el pagament d'una taxa anual del 0,15% de la facturació.

Una vegada establerts els criteris, que són diferents per cada producte o servei, s'aproven oficialment. Els criteris ecològics definits per a les diferents categories de productes es revisen i actualitzen periòdicament. A finals de 2011 les 25 categories de productes i serveis amb criteris definits eren els següents:

¹⁴ Etiqueta "European Union Eco-label" <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>

BELLESA

- Sabons, xampús i acondicionadors de cabell (codi 030)

NETEJA

- Productes de neteja d'ús general i productes de neteja de cuines i banys (codi 020)
- Detergents per a rentaplats (codi 015)
- Detergents per rentar vaixela a mà (codi 019)
- Detergents per a roba (codi 006)

VESTIMENTA

- Productes tèxtils (codi 016)
- Calçat (codi 017)

BRICOLATGE

- Pintures i vernissos d'interior i d'exterior (codi 044)

EQUIPAMENT ELECTRÒNIC

- Ordinadors personals (codi 013)
- Ordinadors portàtils (codi 018)
- Televisors (codi 022)

REVESTIMENTS DEL TERRA

- Revestiments de fusta per a terres (codi 035)
- Revestiments tèxtils (codi 034)
- Revestiments rígids (rajoles i altres) (codi 021)

MOBLES

- Mobles de fusta (codi 036)

JARDINERIA

- Esmenes per al sòl (codi 003)
- Substrats de cultiu (codi 029)

COMPLEMENTES PER A LA CASA

- Fonts d'il·luminació (codi 008)
- Bombes de calor (elèctriques/gas) (codi 031)

LUBRICANTS

- Lubricants (codi 027)

ALTRES COMPLEMENTES PER A LA CASA

- Matalassos (codi 014) -

PAPER

- Paper per a còpies i paper gràfic (codi 011)

- Paper tissú (codi 004)

SERVEIS

- Servei d'allotjament turístic (codi 025)
- Servei de càmping (codi 026)

Mitjançant el **Decret 28/2004**, es designa l'**òrgan competent** en l'àmbit de les Illes Balears per atorgar l'etiqueta ecològica a què es refereix el Reglament (CE) 1980/2000. Aquesta competència recau en la Conselleria de Medi Ambient que ha de verificar el compliment dels criteris.

Ara per ara només s'han atorgat tres ecoetiquetes: un a Cala Bona (Mallorca), un altre a Can Picafort (Mallorca) i l'altre a Tenerife. Com que a les Illes Canàries no hi havia organisme competent, el Ministeri va sol·licitar que la verificació de l'ecoetiqueta es fes per part de l'organisme competent balear.

- ES-IB/25/001. Atorgat: 09/11/2005. **SUNWING RESORT BOUGANVILLA**. Cala Bona, Son Servera (Mallorca)
- ES-IB/25/002 Atorgat: 14/05/2007. **SUNWING RESORT FAÑABE**. Adeje (Sta. Cruz de Tenerife)
- ES-IB/25/003. Atorgat: 27/08/2010. **ES BAULÓ PETIT HOTEL**. Can Picafort (Mallorca)

A Espanya (2011) s'han atorgat 122 ecoetiquetes europees, 12 a establiments turístics. A la Unió Europea hi ha 1357 ecoetiquetes.

Els criteris que afecten als allotjaments turístics queden establerts a la Decisió de la Comissió (2009/578/CE) de 9 de juliol de 2009, per la que s'estableixen els criteris ecològics per la concessió de l'Etiqueta Ecològica comunitària dels serveis d'allotjament turístic. Hi ha 37 criteris que s'han de complir obligatòriament i uns altres 47 criteris optatius amb una assignació entre 1 i 3 punts. Per obtenir l'ecoetiqueta s'han de complir els criteris obligatoris i obtenir, al menys, 16,5 punts amb els optatius.

Els temes que es tracten en els criteris obligatoris són els següents:

- Energia: subministrament, calefacció, energies renovables, rendiment calderes, aire condicionat, aïllament, bombetes de baix consum.
- Aigua: cabal d'instal·lacions, informació, fuites, rentat de tovalloles, rec, aigües residuals.
- Detergents i desinfectants: ús controlat, formació.
- Residus: segregació, gestió residus perillosos, productes d'un sol ús.
- Altres serveis: tabac, transport públic
- Gestió general: manteniment, política ambiental, pla d'acció, formació i informació, recollida de dades.

Els temes que es tracten en els criteris optatius són els següents:

- Energia: generació energia pròpia, climatització, aïllament, aparells de baix consum, il·luminació.
- Aigua: aigua de pluja, consum d'aparells.
- Productes químics perillosos: ús de productes amb ecoetiquetes, neteja sense química, agricultura ecològica.

- Residus: compost, menys generació de residus.
- Altres serveis: informació, productes amb etiqueta ecològica, productes locals.
- Gestió general: ISO o EMAS o de proveïdors, mesures addicionals.

GRÀFIC 12.8. Logotip de l'Etiqueta Ecològica Europea

12.3.2.1 DISTINTIUS A PLATGES I PORTS ESPORTIUS

Des de l'any 1987 s'atorguen banderes blaves a aquelles **platges i ports esportius** que compleixen uns criteris de qualitat i de medi ambient en les seves aigües i instal·lacions. L'entitat encarregada d'atorgar aquesta distinció és la Fundació per a l'Educació Mediambiental a Europa (**FEME**), organització de caràcter privat recolzada per la Comunitat Europea. La **sol·licitud** de concessió d'una bandera blava és una **competència local**, encara que també es pot fer des dels ports privats.

La gestió més directa i quotidiana de les platges recau en els Ajuntaments. Des de fa anys els Ajuntaments intenten demostrar en les platges que fan un major compromís per la seva qualitat així com en els serveis que ofereixen. La via més habitual d'aconseguir aquesta projecció addicional és obtenint un distintiu voluntari.

A les platges de les Illes Balears el distintiu més establert és el de les **Banderes Blaves**. Aquest distintiu no és estrictament ambiental, sinó que es refereix a diversos aspectes de qualitat, sanitat i serveis. Alguns dels punts controlats són ambientals, com és la qualitat de les aigües de bany, i per això es pot considerar com un distintiu amb efectes ambientals.

	Distintius atorgats				
	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total
2000	28	7	8	3	46
2001	27	10	10	2	49
2002	33	7	13	0	53
2003	35	7	13	0	55
2004	33	6	12	0	51
2005	38	6	13	0	57
2006	41	7	11	0	59
2007	37	8	16	0	61
2008	38	8	18	0	64
2009	41	12	12	0	65
2010	46	11	15		72
2011	41	9	12		63

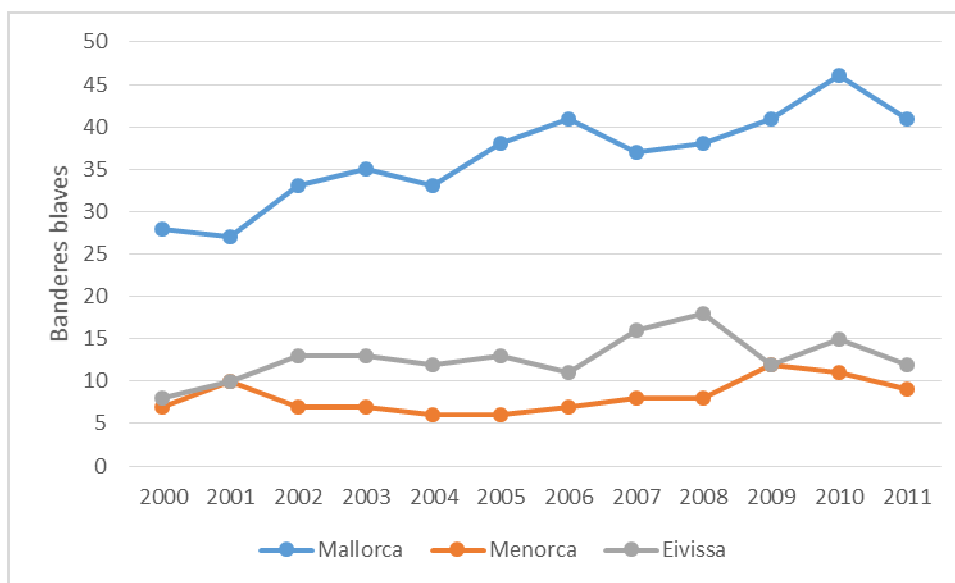
TAULA 12.IX. Nombre de distintius Bandera Blava atorgades a platges de les Illes Balears
Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'ADEAC-FEE¹⁵

Des del 2000 s'ha produït un increment quasi continu, a les tres illes majors. Però l'any 2011 mostra una davallada important, també a les tres illes. S'ha de comprovar si és momentani o una tendència. A Formentera hi avia platges amb distintiu a inicis dels any 2000, però d'ençà no ha obtingut cap distintiu més.

La Bandera Blava és atorgada per una associació ADEAC-FEE que comprova cada any si s'acompleixen els requisits dels aspirants. La pèrdua d'una bandera blava

¹⁵ http://www.adeac.es/bandera_azul

pot ser per no presentar-se, si l'ajuntament afectat decideix que no li fa falta o no està en condicions, o perquè en haver-se presentat, no ha superat l'avaluació.

GRÀFIC 12.9. Evolució de les Banderes Blaves a platges de les Illes Balears

Els ports esportius poden optar a un distintiu semblant, també anomenat Bandera Blava.

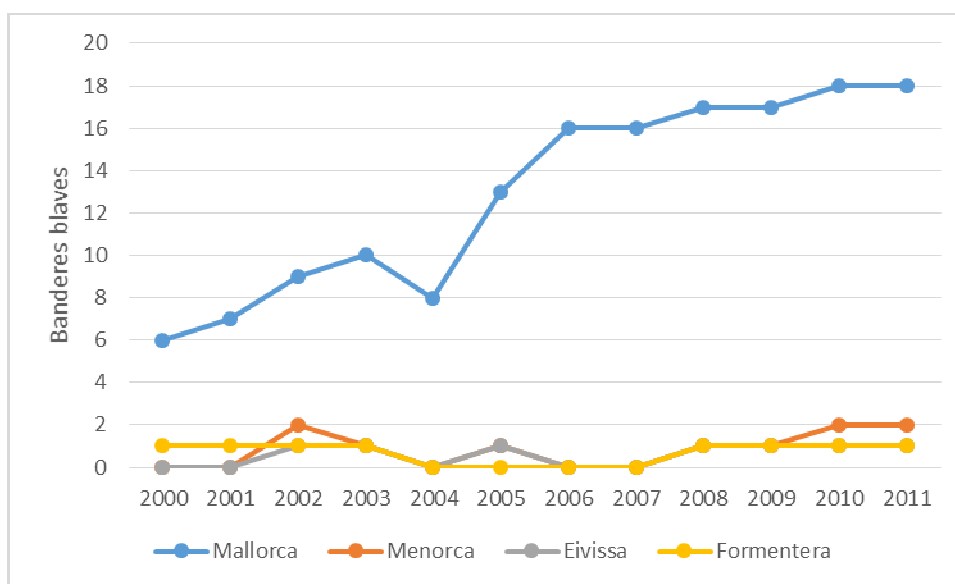
	Distintius atorgats				Total
	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	
2000	6	0	0	1	7
2001	7	0	0	1	8
2002	9	2	1	1	13
2003	10	1	1	1	13
2004	8	0	0	0	8
2005	13	1	1	0	15
2006	16	0	0	0	16
2007	16	0	0	0	19
2008	17	1	1	1	20
2009	17	1	1	1	20
2010	18	2	1	1	22
2011	18	2	1	1	22

TAULA 12.X. Nombre de distintius Bandera Blava atorgades a ports esportius de les Illes Balears

Font: Elaboració pròpia a partir de dades d'ADEAC-FEE¹⁶

Totes les illes tenen ports esportius amb bandera blava, però la gran majoria són a Mallorca. La tendència general és a incrementar-se, sobre tot a Mallorca.

¹⁶ http://www.adeac.es/bandera_azul

GRÀFIC 12.10. Evolució de les Banderes Blaves a ports de les Illes Balears

Un sistema de gestió ambiental és aquella part de la gestió d'una organització que incorpora criteris ambientals, amb la finalitat de disminuir els impactes ambientals que provoca sobre el medi ambient. Els sistemes de gestió ambiental¹⁷ més reconeguts són la norma internacional **ISO 14.001** i el Reglament Europeu **EMAS** (CE) 1221/2009, relatiu a la participació voluntària d'organitzacions en a un Sistema Comunitari de Gestió i Auditoria Mediambientals.

Entre l'any 2007 i el 2011 moltes platges, de la ma dels Ajuntaments, han aplicat sistemes de gestió ambiental ISO 14.001. Fins a 50 estan acreditades amb l'ISO 14.001. L'EMAS no ha tengut gaire èxit a les platges: cap d'elles l'ha aplicat.

Els ports esportius també estan aplicant aquests sistemes. Al 2011 hi ha 5 ports amb EMAS i 16 amb ISO 14.001.

En conjunt, en 2011 el 55% dels ports i el 34% de platges de les Illes Balears tenen un sistema de gestió ambiental implantat o han rebut la Bandera Blava. Aquestes proporcions són molt elevades, especialment a les platges. Aquestes inclouen també les naturals, que mai podran obtenir una Bandera Blava o un SGMA. Les platges catalogades inclouen moltes sense cap tipus de servei ni control, cosa que fa molt difícil o impossible, que s'apliqui un distintiu voluntari. Mai s'assolirà el 100% de platges amb distintiu.

Un altre cosa són els ports esportius, tots els quals tenen personal encarregat, direcció i procediments de gestió. En aquest cas sí que és factible arribar a quasi el 100% de ports amb distintius de qualitat ambiental.

A l'hora de calcular els percentatges, els ports i platges només es comptabilitzen una vegada, malgrat tinguin més d'un distintiu. És bastant comú que els ports amb EMAS també tinguin ISO 14.001 i també Bandera Blava.

¹⁷ A partir de les dades de la Conselleria de Medi Ambient per EMAS (Servei de Qualitat Ambiental). Per l'ISO 14.001 es pot anar a les mateixes fonts, però no sempre hi ha informació. També es pot consultar AENOR, TÜV, SGS i altres entitats certificadores, Asociación de Instalaciones Náuticas Deportivas de Baleares (ANADE),...

El catàleg de platges pot variar lleugerament. El Ministeri de Medi Ambient (Direcció General de Costes) cataloga 327 platges a les Illes Balears, mentre que l'inventari que s'ha fet servir en aquest estudi (Direcció General d'Emergències de la Conselleria d'Interior) només comptabilitza 279, que és el número que s'ha triat per fer els percentatges.

Any	Bandera blava	EMAS	ISO 14001	TOTAL ¹⁸	Percentatge sobre el total
2007	61	0	0	61	21,86
2008	64	0		64	23,18
2009	65	0	14	65	23,29
2010	72	0	39	79	28,31 %
2011	63	0	50	96	34,4 %

TAULA 12.XI. Platges guardonades amb distintius ambientals a les Illes Balears

Font: Servei de Qualitat Ambiental i Canvi Climàtic de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori del Govern Balear a partir de dades facilitades per ADEAC, AENOR; TÜV, SGS, etc.

Analitzant les dades globals de Balears es pot veure que, malgrat la pèrdua de Banderes Blaves dels últims anys, el nombre de platges amb distintius de qualitat ambiental a les nostres illes augmenta anualment, igual que els ports, encara que aquests tendeixen a l'estabilització. Això és a causa del increment en certificacions ISO 14001.

Al segregar aquestes dades per illes es pot veure que aquest augment es deu només a l'illa de Mallorca, doncs tant Eivissa com Menorca s'han vist perjudicades per la pèrdua de Banderes Blaves i no han incrementat significativament les seves platges certificades.

	Mallorca		Menorca		Eivissa		Formentera
Nombre total platges	152		61		56		10
	Platges guardonades						
Any	Nombre	%	Nombre	%	Nombre	%	
2007	37	24,34	8	13,11	16	28,57	0
2008	38	25,00	8	13,11	18	32,14	0
2009	41	26,97	12	19,67	12	21,43	0
2010	65	42,76	12	19,67	16	28,57	0
2011	72	47,36	11	18,03	13	23,2	0

TAULA 12.XII. Percentatge de platges guardonades amb distintius ambientals per illes.

¹⁸ En el cas que una platja conti amb diverses distincions només es comptabilitza una vegada.

El treball de gestió ambiental realitzat pels ports de les nostres illes també queda reflectit a través de distintius de qualitat ambiental.

Any	Bandera blava	EMAS	ISO 14001	TOTAL ¹⁹	Ports totals	Percentatge sobre el total
2007	19	2	6	19	65	29,23
2008	20	2	1	21	65	32,3
2009	20	6	8	21	69	30,43
2010	22	5	11	33	69	47,83
2011	22	5	16	38	69	55,07

TAULA 12.XIII. Ports guardonats amb distintius ambientals a les Illes Balears.

12.3.3 DISTINTIUS AMBIENTALS A LES ILLES BALEARS

A continuació es recull el nombre total de guardonats al 2011 a cada un dels principals distintius ambientals citats, independentment de si tenen més d'un.

Distintiu	Centres
Sistema de gestió ambiental EMAS (2011)	71
Sistema de gestió ambiental ISO 14001	Desconegut
Distintiu Ecoturístic Alcúdia (2011)	26
Ecoetiqueta Europea (2011)	2
Bandera Blava platges (2011)	63
Bandera Blava ports (2011)	22

TAULA 12.XIV. Distintius ambientals a les Illes Balears

¹⁹ Nombre de ports guardonats amb algun distintiu de qualitat ambiental. En el cas que un port compti amb diverses distincions només es comptabilitza una vegada.

12.4 EINES D'AVANÇ CAP A LA SOSTENIBILITAT PER TERRITORIS. AGENDA LOCAL 21

Una Agenda Local 21 és un sistema de gestió global a curt, mig i llarg termini en què, mitjançant un Pla d'Acció, s'estableixen uns objectius ambientals, econòmics i socials, mesurables i avaluables periòdicament, a fi d'aconseguir, amb la participació activa d'un Fòrum ciutadà, la sostenibilitat del municipi i una millor qualitat de vida dels ciutadans i ciutadanes²⁰. Així com els distintius ambientals són eines en l'àmbit de les organitzacions per millorar la relació amb el medi, l'Agenda Local 21 és un eina d'àmbit territorial, concretament municipal.

L'Objectiu final és la sostenibilitat del municipi i una millor qualitat de vida. L'Agenda Local 21 és un mitjà, una eina, un pla estratègic municipal que té les següents característiques:

- Un Pla d'Acció que estableix uns objectius ambientals, econòmics i socials,
- Uns Objectius mesurables i avaluables periòdicament
- La Participació activa dels ciutadans.

La Sostenibilitat pretén millorar la qualitat de vida sense reduir la capacitat del medi natural ni esgotar els seus recursos. Suposa una visió de conjunt: ambiental, social, econòmic i implica un punt vista local, però també planetari. La Sostenibilitat és un procés d'avanç que obliga a decisions que afecten a generacions futures, no només els propers anys. Així mateix afecta tant als humans com a la resta de éssers vius del nostre entorn.

L'agenda Local 21 no és més que un eina, una metodologia d'àmbit local per assolir aquest objectiu. Afecta a terminis curts, mitjos i llargs i permet certa flexibilitat, adaptant-se a diferents situacions i percepcions, a diferents municipis.

Els antecedents s'han de cercar al **Programa 21** aprovat a Rio de Janeiro l'any 1992 (**Conferència de les Nacions Unides sobre el Medi Ambient i el desenvolupament**). A la Secció III (Enfortiment del Paper dels Grups Principals) trobem un capítol -el 28- que tracta de les Iniciatives de les autoritats locals en suport del Programa 21 i que diu: *... la participació i cooperació de les autoritats locals constituiran un factor determinant per l'assoliment del objectius del Programa. Cada autoritat local hauria de iniciar un diàleg amb els ciutadans, organitzacions locals i empreses privades i aprovar un **Programa 21 Local**.*

L'any 1994, a la ciutat danesa d'Aalborg es proposen uns principis d'actuació per aplicar el Programa 21 a l'àmbit local que es materialitzen a la **Carta d'Aalborg**. L'adhesió a aquesta carta es considera la primera passa per iniciar un procés d'Agenda Local 21. Tots els municipis de les illes Balears ja s'han adherit a aquesta declaració.

En aquesta Carta, la majoria dels principis citats al Programa 21 apareixen més desenvolupats i aplicats a l'àmbit local. Es cita la sostenibilitat i el paper de les entitats locals en la seva aplicació. S'insisteix en la necessitat de negociacions obertes entre totes les parts afectades als municipis i es citen molts dels temes que més endavant

²⁰ Decret 123/2002, sobre la implantació de l'Agenda Local 21 en els municipis de les Illes Balears.

apareixeran a l'aplicació de les Agendes Locals 21: promoció econòmica, justícia social, ocupació del sòl, mobilitat, canvi climàtic, prevenció de la contaminació,...

La Carta d'Aalborg incideix en la importància de la **prevenció**, en evitar els problemes, més que en corregir-los una vegada s'han produït. Així mateix cita la cooperació a tots els nivells, la transparència de decisions i la informació pública com a elements fonamentals per a una **participació ciutadana** real.

En aquest moments, i d'acord amb el **Decret 123/2002**, de 4 d'octubre, sobre la implantació de l'Agenda Local 21 als municipis de les Illes Balears (BOIB núm.123 de 12-10-2002) les etapes d'aplicació de l'Agenda Local 21 són les següents:

1. Signatura de la Carta de Aalborg.
2. Recopilació d'**informació** i elaboració de la **Diagnosi de sostenibilitat del municipi**.
3. Elaboració del **Pla d'Acció Local, en què s'estableixen en detall els projectes i accions concrets per tal d'avançar cap a la sostenibilitat**.
4. Execució del Pla d'Acció Local.

Una nova edició de la Carta d'Aalborg 10 anys després (2004), anomenada els "**Compromisos d'Aalborg**", revisa els postulats de la primera carta on els processos de sostenibilitat es veuen ratificats i els hi atorguen una paper central en el govern local.

El Decret 123/2002 crea la **Xarxa Balear de Sostenibilitat**, amb l'objectiu de promocionar i donar suport a les Agendes Locals 21 de les Illes Balears per part de la Conselleria de Medi Ambient, mitjançant una Oficina de l'Agenda Local 21. Així mateix els Consells Insulars, especialment els de Menorca i Mallorca, però també el de Eivissa i Formentera, donen un fort suport a les Agendes Locals 21.

Hi ha 2 normatives que han modificat el Decret 123/2002:

- El Decret 29/2009, de 8 de maig, d'organització, funcions i règim jurídic de la Comissió de Medi Ambient de les Illes Balears, a la seva disposició final primera, modifica els articles 7, 10.5, 11.1, 12 i 13 del Decret 123/2002, de 4 d'octubre, sobre la implantació de l'Agenda Local 21 als municipis de les Illes Balears. Crea el Subcomitè de Sostenibilitat Ambiental i defineix les seva composició i funcions en relació al procés de les Agendes Locals 21.

- El Decret 91/2011, de 2 de setembre, modifica l'art. 9 del Decret 29/2009 i estableix un màxim de 10 membre en el Subcomitè de Sostenibilitat Ambiental.

Les accions que es duen a terme per promocionar les AL 21 són les següents:

- Subvencions a l'aplicació de les diverses fase de les Agendes Locals 21: Diagnosi, Participació i Pla d'Acció (de 2004 a 2010 cada any).
- Subvencions a l'execució d'accions concretes, en el marc del Pla d'Acció Municipal (de 2004 a 2010 cada any).

- Pàgines web per tal de organitzar la informació sobre aquestes AL21 i difondre la seva situació i actuacions²¹.
- Organització de tallers temàtics, especialment el camp de la participació ciutadana, per tal de formar als polítics i tècnics encarregats de aplicar les Agendes.
- Seguiment de les accions que es planifiquen i el seu grau d'execució, sobre tot en el marc dels compromisos d'Aalborg.
- Coordinar les accions entre Conselleria i Consells Insulars.
- Disseny, selecció i seguiment d'indicadors clau de sostenibilitat de les AL 21.
- Edició de documentació tècnica.

Al 2007 els ajuntaments de les Illes Balears que ja havien aprovat els seus Plans d'Acció, definien 2.238 projectes per assolir els compromisos d'Aalborg. A principi de l'any 2010, 50 municipis —d'un total de 67— tenien 3.475 projectes en els diferents plans d'acció, amb l'objectiu de millorar la sostenibilitat municipal. Al 2011 s'havien acabat el 63 % d'aquests projectes. Aquests compromisos s'organitzen en 10 camps i a continuació es mostra la distribució d'aquests projectes.

Compromisos	Projectes 2007	Projectes 2009
1. Governança: Impulsar processos de presa de decisions a través d'una major democràcia participativa	70	272
2. Gestió local cap a la sostenibilitat: Desenvolupar programes eficaços de gestió	111	245
3. Béns naturals compartits: Protegir, presentar i garantir un accés equitatiu als béns naturals compartits	330	597
4. Consum responsable i elecció d'estils de vida: Fomentar un ús prudent i eficient dels recursos i a fomentar el consum i la producció sostenibles	489	374
5. Planificació i urbanisme per resoldre problemes	366	443
6. Millor mobilitat, menys trànsit: Reconèixer la interdependència del transport, la salut i el medi ambient	287	313
7. Acció local per a la salut: Promoure i protegir la salut i el benestar dels ciutadans	149	250
8. Una economia local activa i sostenible: Crear i garantir una economia local pròspera sense perjudicar el medi ambient	116	326
9. Igualtat i justícia social: Garantir comunitats integradores i solidàries	159	519
10. Del local al global: Assumir la responsabilitat global	161	136

TAULA 12.XV. Compromisos d'Aalborg als Plans d'Acció de les Illes Balears

Font: Oficina de l'Agenda Local 21 de la Conselleria de Medi Ambient

Al 2011 es va fer publicar un informe de la situació al document Conjuntura econòmica de les Illes Balears març 2011, de la Direcció General d'Economia de la Conselleria d'Economia i Hisenda²². Prèviament es va elaborar un informe complet (juliol 200) sobre Resultats i Tendències dels Indicadors Clau de Sostenibilitat d'Agenda Local 21 dels Municipis de les Illes Balears (2001-2008)²³.

²¹ <http://al21.caib.es/sacmicrofront/contenido.do?idsite=96&cont=1697&lang=ca&camp=yes>

²² <http://al21.caib.es/sacmicrofront/archivopub.do?ctrl=MCRST96Z1115753&id=115753>

²³ <http://al21.caib.es/sacmicrofront/archivopub.do?ctrl=MCRST96Z182373&id=82373>

Es fa un gran esforç per tal d'aconseguir que els projectes suposin un vertader avanç cap a la sostenibilitat, revisant les accions i afavorint la financiació d'accions en aquesta línia.

Des dels Consells Insulars i la Conselleria de Medi Ambient es registra i comprova que cada una de les fases de l'Agenda Local 21 compleix els criteris exigits pel Decret 123/2002. Aquest Decret és l'únic a l'Estat Espanyol que especifica les condicions mínimes que han de complir les diferents fases d'una Agenda Local 21. Finalment el Pla d'Acció ha de ser ratificat per la Comissió Balear de Medi Ambient.

La darrera informació actualitzada sobre l'estat de les AL 21 a les Illes Balears és d'abril de 2011.

FASES	
Han signat l'adhesió a la Carta d'Aalborg.	Andratx, Banyalbufar S. Joan de L., Sant Josep Santa Eulària Formentera.
Amb el DIAGNÒSTIC començat.	Deià, Escorca, Lluçmajor, Palma, Sta.Margalida, Sóller, Valldemossa, Bunyola, Campos, Costitx, Esporles, Estellencs, Fornalutx, Lloseta, Sta.Eugènia, Selva, Sencelles, Ses Salines
DIAGNÒSTIC acabat Han iniciat la redacció del PLA D'ACCIÓ.	Algaida, Campanet, Inca, Maria de la Salut, Muro, Sant Joan, Santanyí
Amb el PLA D'ACCIÓ ratificat per la Comissió Balear de Medi Ambient i registre.	Alaró, Alcúdia, Ariany, Artà, Binissalem, Búger, Calvià, Capdepera, Consell, Felanitx, Lloret, Llubí, Manacor, Mancor, Marratxí, Montuïri, Petra, Pollença, Porreres, Puigpunyent, Sa Pobla, Sant Llorenç, Sta.Maria, Sineu, Son Servera, Vilafranca, Eivissa, Sant Antoni Alaior, Ciutadella, Es Castell, Es Mercadal, Es Migjorn, Ferreries, Maó, Sant Lluís.

TAULA 12.XVI. Estat de l'art Agenda Local 21 (desembre 2007)
Font: Oficina de l'Agenda Local 21 de la Conselleria de Medi Ambient

FASES	
Han signat l'adhesió a la Carta d'Aalborg.	Sant Joan Formentera.
DIAGNÒSTIC favorable.	Deià, Escorca, Lluçmajor, Palma, Puigpunyent, Santa Margalida, Son Servera S. Joan de L., Sant Josep
PLA D'ACCIÓ en tramitació.	Eivissa
Amb el PLA D'ACCIÓ ratificat per la Comissió Balear de Medi Ambient i registre.	Sencelles, Banyalbufar, Capdepera, Santa Eulària des Riu, Alcúdia, Sant Antoni de Portmany, Alaior, Ciutadella, Es Castell, Es Mercadal, Es Migjorn, Ferreries, Maó, Sant Lluís, Algaida, Alaró, Ariany, Artà, Campanet, Costitx, Esporles, Fornalutx, Maria de la Salut, Muro, Porreres, Sa Pobla, Ses Salines, Sineu, Valldemossa
INFORME de SEGUIMENT en tramitació	Calvià, Petra, Santa Maria, Andratx, Binissalem, Santanyí, Búger, Sóller, Vilafranca, Campos, Consell, Estellencs, Felanitx, Inca, Lloret, Llubí, Manacor, Montuïri, Mancor de la Vall, Sant Llorenç, Santa Eugènia.

TAULA 12.XVII. Estat de l'art Agenda Local 21 (gener 2013)

Hi ha municipis, com Puigpunyent, que tornen a iniciar el cicle, amb un nou diagnòstic.

L'activitat del Subcomité de Sostenibilitat Ambiental des del 2010 pràcticament ha desaparegut. Els darrers tràmits publicats són de maig d'aquell any. Hi ha 4 municipis que han estat exclosos de la Xarxa Balear de Sostenibilitat (al 2010) degut a que no han mantingut els processos mínims. Segurament un seguiment més acurat exclouria més municipis.

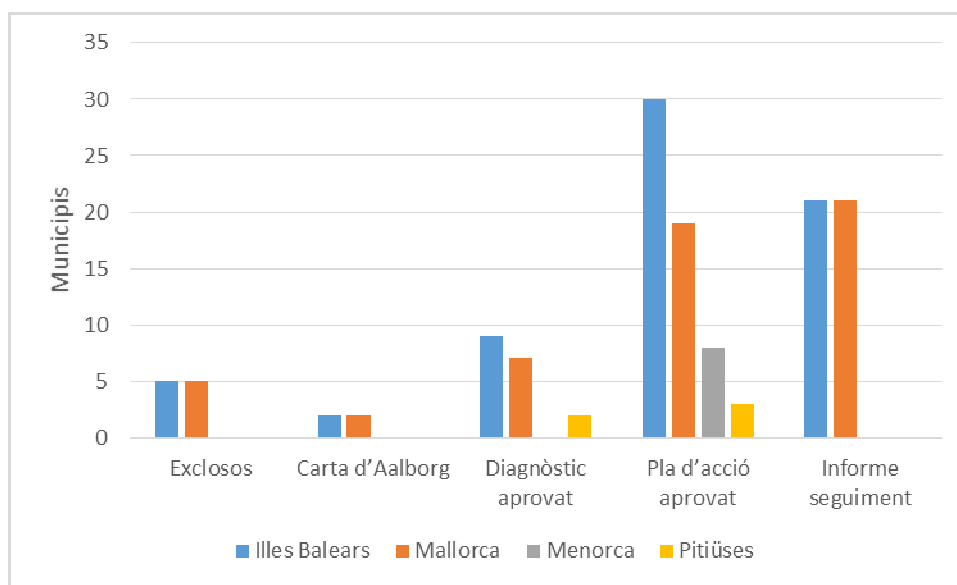

GRÀFIC 12.11. Logotip de La Xarxa Balear de Sostenibilitat

2007	No iniciada	Etapa inici (Carta d'Aalborg)	Elaboració Diagnòstic	Elaboració Pla d'acció	En funcionament Pla d'acció aprovat	Total
TOTAL	0	6	18	7	36	67
Mallorca		2	18	7	27	54
Menorca					8	8
Pitiüses		4			2	6
2011	Exclosos	Carta d'Aalborg	Diagnòstic aprovat	Pla d'acció aprovat	Informe seguiment	Total
TOTAL	5	2	9	29 + 1 (no aprovat)	21	67
Mallorca	5	2	7	19	21	54
Menorca				8		8
Pitiüses			2	3		6

TAULA 12.XVIII. Situació de les Agendes Locals 21 municipals als anys 2007 i 2011

Font: Oficina de l'Agenda Local 21 de la Conselleria de Medi Ambient

TAULA 12.XIX. Situació de les Agendes Locals 21 municipals a l'any 2013

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Conselleria de Medi Ambient

A la següent taula es mostra la situació documental de les Agendes Locals 21 a Mallorca. PAM: Pla d'Acció Municipal.

Municipi	Documentació
Alaró	PAM 2010
Alcúdia	PAM 2010-2011
Algaida	PAM 2008
Andratx	PAM 2011
Ariany	Res

Artà	PAM 2009
Banyalbufar	PAM 2011
Binissalem	Fent nou Diagnosi i PAM; 2011
Búger	PAM 2011
Bunyola	Res
Calvià	Docs Oct 2011
Campanet	PAM 2008
Campos	Pla de Seguiment 2010 PAM 2009
Capdepera	PAM 2011
Consell	Pla de Seguiment 2009
Costitx	PAM 2011
Deià	PAM 2008
Escorca	PAM 2011
Esporles	Docs 2009
Estellencs	PAM 2011
Felanitx	Pla de Seguiment 2009
Fornalutx	PAM 2011
Inca	Pla de Seguiment 2010
Lloret	Informe 2011
Lloseta	Res
Llubí	Pla de Seguiment 2011
Llucmajor	Diagnosi 2011
Manacor	Pla de Seguiment 2011
Mancor	PAM 2011
Maria de la S.	Pla de Seguiment 2011
Marratxí	Res
Montuïri	PAM 2011
Muro	PAM 2007
Palma	Fòrums al 2010
Petra*	Pla de Seguiment 2010 PAM 2010
Pollença	Res
Porreres	PAM 2007
Puigpunyent	Pla de Seguiment 2010 PAM 2010
S. Eugènia	PAM 2011
S. Margalida	Diagnosi 2011
S. Maria*	Pla Seguiment 2010
S. Salines	PAM
Sa Pobla	PAM 2011
Sant Joan	Inici Diagnosi 2010
Sant Llorenç	PAM 2011
Santanyí	PAM 2011

Selva	Res
Sencelles	PAM 2010
Ses Salines	PAM 2009
Sineu	Informe 2010
Sóller	PAM 2012
Son Servera	Diagnosi 2011 PAM 2012
Valldemossa	PAM 2008
Vilafranca	PAM 2011

TAULA 12.XX. Documentació actualitzada de les Agendes Locals 21 de Mallorca (febrer 2012)
Font: GAAT

12.5 INDICADOR**Indicador 12.1. Centres amb Distintius de Gestió Ambiental**

CENTRES AMB DISTINTIUS DE GESTIÓ AMBIENTAL	2011
Centres EMAS	80
ISO 14001	Desconegut
Distintiu Ecoturístic Alcúdia	26
Ecoetiqueta Europea	2
Bandera Blava platges	63
Bandera Blava ports	22

CODI	12.1.
TIPUS	Resposta
DEFINICIÓ	Número de centres a les Illes Balears que han aplicat distintius de gestió ambiental, en sentit ampli. Inclou ecoetiquetes de productes.
SISTEMA DE CàLCUL	Recollida d'informació sobre: <ul style="list-style-type: none"> - EMAS - ISO 14001 - Ecoetiqueta Europea - Distintiu Ecoturístic Alcúdia - Bandera Blava Platges - Bandera Blava Ports Altres distintius rellevants. Un mateix centre o producte pot aparèixer més d'una vegada si ha estat guardonat amb més d'un distintiu.
UNITATS	Centres de producció o productes.
PERIODICITAT DE REVISIÓ	Anual.

DADES	Apartat del capítol que presenta aquestes dades: 12.3.3.
--------------	---

Any	Centres	Registres
2006	61	46
2007	64	49
2008	71	49
2009	69	45
2010	79	46
2011	80	47

Evolució dels centres i registrats EMAS a les Illes Balears

TENDÈNCIA OBSERVADA	La tendència és a l'alça, tot i que la crisi econòmica ha estabilitzat bastants distintius.
TENDÈNCIA DESITJADA	Increment
VALORS LÍMITS	No hi ha.

INSTRUMENTS / ORGANISMES DE CONSULTA I GESTIÓ	EMAS: Servei de Qualitat Ambiental. Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori. ISO 14001. Empreses certificadores. No subministren la informació. Ecoetiqueta Europea. Servei de Qualitat Ambiental. Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori. Distintiu Ecoturístic Alcúdia. Ajuntament d'Alcúdia. Bandera Blava Platges. Fundació per a l'Educació Mediambiental a Europa (FEME). http://www.adeac.es/bandera_azul Bandera Blava Ports. Fundació per a l'Educació Mediambiental a Europa (FEME). http://www.adeac.es/bandera_azul
COMENTARIS	